

''De universiteit bestrijkt maar een bepaalde sector van het leven. Daar heeft men - in heden én verleden - wel eens te weinig oog voor gehad.'' Prof. mr. I.A. Diepenhorst over de betrekkelijkheid van de wetenschappelijke benadering.

I.A. Diepenhorst

Wetenschap geeft uitdrukking aan de drang tot kennen, aan de zucht om door middel van het intellectuele apparaat dat men ter beschikking heeft zich een beeld te vormen van de omringende wereld en van zichzelf. Tegelijkertijd blijkt dat de mens niet enkel 'verstand' is maar dat, óók daar waar hij zijn intellectuele apparaat in werking stelt, tevens andere dingen aan de orde zijn. Zo schuilt er in tal van wetenschappen bijvoorbeeld een bepaalde artistieke, een kunstzinnige behoefte die men wil uitleven, voorts sentiment, hartstocht en andere kwaliteiten of mogelijkheden van de mens die zich in dat schijnbaar koude, intellectuele tellen, meten, wegen mengen. Vandaar dat naar mijn mening heel wat universitaire figuren - niet alleen in deze tijd maar ook vroeger - zich op die verstandelijkheid hebben verkeken. Met die kille verstandelijkheid valt het in de regel mee, zelfs bij lieden die wij inzonderheid voorstellen als de afstandelijke 'stukbrekers' van de buitenwereld. Ook zij geven uiting bijvoorbeeld aan een soms verborgen, al dan

niet bemanteld gehouden heerszucht of aan een idealisme dat zij aanvaarden. Deze of gene wil alles vanuit één gedachte, één bepaald element, desnoods vanuit de niet nader benoemde materie opbouwen. Maar zelfs de grootste materialist kan op een gegeven moment dermate vurig zijn dat - hoewel hij er zich niet van bewust is - in dat afstandelijk beredeneerde materialisme kennelijk nog weer heel andere motieven en drijfveren van de menselijke natuur doorwerken. De beoefenaar van de wetenschap, die staat achter hetgeen hij doet, is weliswaar in de eerste plaats gebonden aan verstand en intellect. Niettemin wordt dat verstand vaak gevoed door heel andere bronnen in de menselijke natuur.

Over de invloed van de wetenschap op de cultuur en op de samenleving in zijn algemeenheid is het lastig spreken. Men moet natuurlijk onderscheiden en het niet te mooi maken. Ben ik een vakhoogleraar op het gebied van het Portugees, dan is dat vak natuurlijk voor mij van het hoogste belang. De Portugese

literatuur - hoewel ik die niet ken, behalve uit een enkele vertaling - staat bekend als bijzonder fraai. Maar de beoefening van het Portugees zal - behalve als cultuurverrijking - de maatschappij in Nederland in geen enkel opzicht krachtig beïnvloeden. Geheel hiervan verschillend staat het bij een wetenschap als de rechtsgeleerdheid. Rechtsgeleerden zoeken het recht, maar ze zoeken dat in de samenleving. Het betekent dat - óók waar deze wetenschap afstandelijk beoefend wordt - de juristen steeds naar de praktijk zullen terugkeren. Rechtsgeleerdheid is een wetenschap die - ik zou bijna zeggen - ook om des levens wil beoefend wordt. Want waar zou men - hetzij op landelijk, hetzij op Europees, hetzij op wereldniveau - zijn wanneer niet gestreefd werd naar een rechtsorde, naar het binden van het leven aan bepaalde regels? Hier krijgt men weer een heel andere verstrengeling van wetenschap en samenleving dan in het geval van het Portugees. Maar neem nu de medische wetenschap; die blijkt voor een gedeelte *kunde* te zijn. Sommigen zeggen zelfs: de medische wetenschap is geen wetenschap, de tijd maakt ieder arts. Dat is natuurlijk dwaasheid. Geneeskunde is zeer bepaaldelijk wetenschap. Maar de medische wetenschap is wel zozeer gebonden aan de noden van de mens, dat zij niet kan losstaan van

de samenleving als zodanig. Zou ze dat doen, dan ziet zij de mens enkel als een merkwaardige bundel beenderen en spieren en overigens houdt alles op. In de wetenschap moet men een veelheid aan gezichtspunten verenigen. Zo ben ik, wat betreft de reeds genoemde medische wetenschap, van mening - ik treed hier overigens volstrekt buiten mijn terrein - dat de uitspraak: een gelukkig mens krijgt geen kanker, enige aandacht verdient. In haar algemeenheid is zij de grootst mogelijke dwaasheid, maar zij biedt misschien een aanwijzing. Men weet uit de praktijk dat een maagzweer kan worden bevorderd door een gemelijke, een zwaartillende aard, door te 'kankeren'. Dat is natuurlijk de uitdrukking die ik hier nodig heb, hoewel zij niet fijnzinnig lijkt.

Soms wordt de invloed van psychische factoren ook wel overdreven. Het is niet juist te beweren dat iedere blinde-darmontsteking wijst op een huwelijksconflict. Maar er is een wisselwerking tussen het geestelijke en het lichamelijke. Dat men daar nadrukkelijk op wijst is van het grootste belang. Tegelijkertijd moet men zich er rekenschap van geven dat de medische wetenschap zich richt op het *lichamelijke* van de mens. Men kan dit object natuurlijk uitbreiden met psychiatrie,

'Waar zou men zijn wanneer niet gestreefd werd naar het binden van het leven aan bepaalde regels?'